

Téma 9 Syntax

A. **Syntax** = lingvistická disciplína, která studuje **strukturu** věty a pravidla pro její utvoření. Základní jednotka = **syntagma**

1. Předmět studia syntaxe na úrovni gramatické, sémantické a pragmatické:

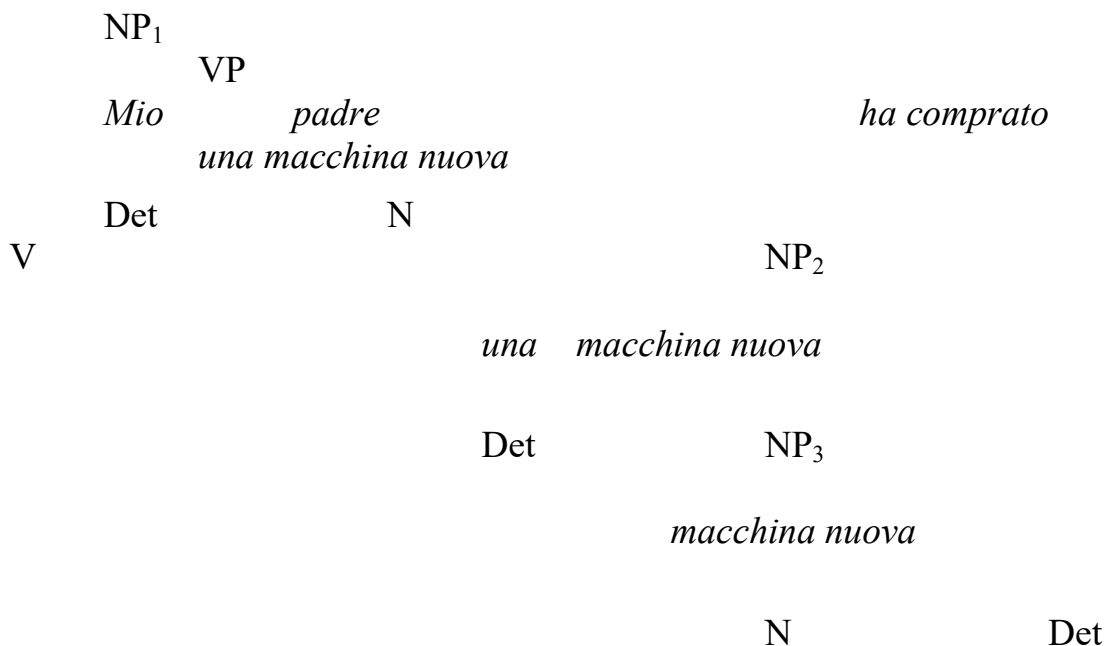
- syntax věty jednoduché, syntax souvětí
- **Věta** = gramatický konstrukt x **výpověď** = realizace věty v komunikační situaci
- Lineární uspořádání věty, tj. řazení větných elementů, není náhodné, řídí se **pravidly**: pravidlo gramatické shody subjektu + predikátu nebo pravidlo syntaktické sounáležitosti: syntaktické substantivum + přívlastek, predikátové sloveso + předmět/adverbiále atd.
- modální výstavba výpovědi; větná/výpovědní modalita; větné typy
- aktuální větné členění = (informační struktura věty neboli funkční větná perspektiva – FVP): srov. pravidla slovosledná – srov. slovosled č, it, angl.
- metody syntaktického rozboru – Chomsky (srov. Černý s. 70, americký strukturalismus) = **struktura věty** podle teorie bezprostředních složek: nominální fráze (NP: Nominal Phrase) – verbální fráze (VP: Verbal Phrase).

Za lineárním uspořádáním věty *Mio padre ha comprato una macchina nuova* je tak „odhalena“ hierarchizovaná struktura věty:

S (sentence)/F (frase)

Mio padre

ha comprato una macchina nuova.

- **Struktura věty:** věta jednočlenná (*Prší.*), dvojčlenná (*Mluvím.*)
- otázky struktury predikátu – slovesný, slovesně-jmenný, syntetický, analytický

2. **Verbum finitum** jako syntakticko-sémantické centrum věty/výpovědi:

modus + tempus jako predikační kategorie;

3. **Non-finitní slovesný tvar** jako polovětné útvary: **infinitiv** (infinito – *cantare, vedere*), **participium** (participio presente – *cantante*, participio passato – *visto*) **gerundium** (gerundio – *cantando, vedendo*). x č. přechodník + podstatné jméno slovesné (zpívání). (Srov. angl. *-ing, -ed.*)

Non finitní slovesné tvary působí jako kondenzor, jako prostředek syntaktické kondenzace (zhuštění větné stavby)

4. Syntax souvětí

- Souvětí **souřadné/parataxe** – bez vztahu syntaktické závislosti jedné věty na druhé
- Souvětí **podřadné/hypotaxe** – vztah syntaktické závislosti = Vv je větným členem Hv
- Věta jako součást textu (srov. textová lingvistika)
- Výpověď a její zakotvenost v komunikační situaci (srov. pragma-lingvistika a faktory komunikační situace)